

Del ll. CRATES potser va quedar algun rastre decadent ací i allà, però no assegurem que no es tracti de semicultismes o de casos de amalgama amb GRADA. *AlcM* cita un mall. *grada* parlant de reïxes de convents, en tres docs. mall. de fi S. XVI i XVIII, i en un d'arxiu que voldria datar del XIV (però que pel lèxic i llenguatge és sens dubte força posterior). De tota manera la forma real és *gráz*, com reconeixen ells mateixos (BDLC IV, 250), tant parlant de convents com del reixat d'un garbell (BDLC XII, 298): amb una -z- on es comprovava l'amalgama amb GRADA. En toponímia la pervivència de CRATES és més versemblant, referit també a santuaris, per metonímia: *Grats* entre Mogrony i Huire (cap a Ribes), on hi ha tradició d'un monestir; Mare de Déu de *les Grades* a Marcèvol (prop d'Arboçols, Conflent). Potser alt-arag. *grada* «tablón para remover la tierra un poco dura» (a Aineto, ZRPh. LV, 569).

DERIV.: *Graellada*. *Graellat* (mall. *grellat* 'entretejiment, entrellat': «aquell *grellat* de muntanyes», diu AMAlcover, BDLC XII, 88, parlant de les valls dels Alps dolomítics). *Graellejar*. *Engraellar*; *engraellat*; *engraellada*. *Grellet* (influenciat per *grellar*, GRILL). *Esgraellar*; *-ellat*, *-ellada*; *esgraeller*. Del fr. *grille* es deriva *griller* 'rostitir', d'on el terme tèxtil *grillar* i *grilatge*.

1 El «llatí <I> *CRATELLA» suposat per *AlcM* és un monstre ben innecessari i sense cap justificació, fora de les formes catalanes recents; l'error és doble, car precisament s'absté d'explicar allà on calia (el tractament de la -r- i de la c-) i en canvi es llança a postular una discrepància de llatí vulgar per a la variació trivial i recent. — 2 A Sant Llorenç de Cerdans (1959) m'explicaren que es diu de totes dues maneres (però que allí ho diuen sobretot amb -z-; i una de les serres encinglerades damunt del poble, segurament per la disposició de les roques, es diu *Serrat de les Grasilles*. — 3 Única alternativa fóra, puix que -ICLA > -illa no quadra amb la fonètica castellana, un mossarabisme, però s'hi oposa la caiguda de la dental interna, ja que precisament el mossàrab en aquest punt és més conservador que el mateix castellà, i aquest conserva no sols la -r- sinó en gran part la -d-. — 4 En contrast amb això PATELLA és alhora un terme litúrgic i que té en francès altres diverses accs. tècniques secundàries (cf. Littré, §§ 2, 7).

Grafellut, V. *grofollut* (GROP) *Grafi*, V. *garfi* (GARRA) *Grafia*, *grafiar*, V. *gràfic*

GRÀFIC, pres del ll. *graphicus* 'dibuixat magistralment', i aquest, del gr. *γραφικός* 'referent a l'escriptura o al dibuix', 'hàbil en l'una o l'altra cosa', derivat de *γράφω* 'jo dibuixo', 'escric'. □ 1.ª doc.: Lab. 1864.

DERIV. de *γράφω* (tots ells cultismes): *Una gràfica* f. *Grafi* 'punxó', pròpiament l'usat per escriure (en cera etc.) [Llull]; 1 per a d'altres accs. veg. *garfi* (GARRA); *esgrafiar* [1578, DAg.]; *esgrafiat* m. i escriptors Renaix.: «Vich --- citarem --- les cases --- Ga-

ladies, per sa fatxada, y Puigsech, per sos *esgrafians*», Artur Osona, *Guia de Collsacabra* (c. 1890), p. 42. *Grafia* [P. Fabra, c. 1905-10]. *Gràfila* (1896, DAg., mot d'història obscura, per al qual veg. nota 1 al DCEC). *Grafisme*. *Grafit* [princ. S. xx, cf. fr. *graphite*, 1801, probablement de l'it. *grafitto* recordant els de Pompeia]; *grafític*; *grafitoide*; *grafitós*. *Gram* [gramo, 1868, SLitCosta; gram, Lab. 1888], del fr. *gramme* id., i aquest del gr. *γράμμα* 'pes equivalent a 1/24 d'unça'.

Gramàtic, del ll. *grammaticus* 'gramàtic', 'crític literari, escriptor', grec *γραμματικός* id. derivat de *γράμμα* 'escrit', 'lletra', que per la seva banda és derivat de *γράφω*. Llull assajà una adaptació *gramatge* a les normes fonètiques del llenguatge popular, la qual degué tenir cert curs en el parlar vulgar, car després ha quedat com a cognom (sobretot *Gramatges* i *Gramatxes*); però aviat s'adoptà la forma llatinitzant *gramàtic*; L. d'Aversó (*Torcimany* I, 305) parla del «gramàtic Alexandre de Villadei», i «escriu un cert *grammàtic* que, per dir 'he begut dos lliures' ---», però p. 489.23, posa +*gramatista*. *Gramàtica*: «molt desirà l'abat e tots los monges que Blanquerna fos monge, e que ls mostràs *gramàtica* e teologia e les altres sciències que sabia; mas Blanquerna s'escusava a ésser monge --- desirant vida ermitana» (*Blanq.*, NCl. I, 276.15); L. d'Aversó, tracta de les seves idees sobre la *gramàtica* en el *Torcimany* (I, 231, 233, 234, 242); «que-ls fadrins sien industriuts dretament e artificiosament: e primerament en *gramàtica*, la qual és divisa en letra o en síl·laba e en dictió», L. d'Ajustaments de la Bi. Univ. Bna. (S. xv), «segons Alfarabí, *gramàtica* és atrobada per tal que hom no erre en lengua, ne pec en paraula» en Egidí Romà (cites del DBal.). *Gramatical* [1695, Lacav.]; +*gramaticalitzar* i +*gramaticalització* termes de lingüista [c. 1910-15] per als fenòmens lingüístics consistents a convertir en partícules, i semblants mots auxiliars, els elements lexicals del llenguatge corrent; *gramaticaire*; *gramaticastre*; *gramatiqueria*.

Gramatita. *Gramill* (*AlcM*), sembla haver estat pres del castellà, on *gramil* ja es registra el 1611, però és un mot d'etimologia dubtosa (per al qual veg. DCEC II, 764b18-40): *AlcM* el dona com a usual a Val. i Bna., i els derivats *agramillar*, *agramillat*, *agramillada*; manquen tots en els diccs. anteriors, menys *agramellar* «agramilar o arreglar los ladrillos contándolos» en Escrig 1851. *Agraf*; *agrafia* o *agrafia*.

Anagrama [1695, Lacav.], derivat savi del gr. *ἀναγράφω* derivat de *γράφω* amb *ἀνα-* 'cap enrere' (en grec antic ja hi ha *ἀναγραφισμός* amb el sentit d'«anagrama») «de la mateixa poetissa (Rosa Trinceres en pur *anagrama*) que escrigué un soneto en valencià, al llibre de orthographia», CRos (*Adages y Refranys*, a. 1736, p. 15), probablement transmès pel francès, on *anagramme* ja apareix el 1571 (RFgn. xxxii, 9), més aviat que pel castellà [princ. S. xvii]: tenint també en compte l'ambient francès en què es mogueren els Lacavalleria; *anagramàtic*. *Apògraf* [Lab. 1839], gr. *ἀπόγραφον* 'còpia' [-fo, 1803, Belv.].